

Medyanın Beş İlkesinin Uygulanması: Sınıfta Hayvan Çiftliği'ni İzlemek

The Application of Five Principles of Media: Watching *Animal Farm* in the Classroom

Ali Faruk YAYLACI¹

Adem BELDAG²

Enes GOK³

Cemalettin İPEK⁴

Özet

Medya Okuryazarlığı dersi alan öğretmen adayları öğrencilerin bu derste edindikleri deneyimleri çeşitli medya mesajları üzerinde uygulamaları gerek dersin etkililiğinin analiz edilebilmesi gerek öğretmen adayları öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerinin dinamik bir süreçte ortaya çıkarılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, Medya Okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin medyanın beş temel ilkesine dayalı olarak Hayvan Çiftliği filminin çözümlenmesine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması çerçevesinde yürütülmüştür. Veri toplamak amacıyla Medyanın Beş İlkesi bağlamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen 111 öğrenciden oluşmuştur. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar göstermektedir ki, öğrencilerin büyük bir kısmı medyanın beş temel ilkesi bağlamında Hayvan Çiftliği filmini çözümlemişler, söz konusu medya mesajının kurgulanmışlığı, biçimi, güdüsü, içeriği, hedef kitleyle ilgili saptamalar yapabilmişlerdir. Bunun yanı sıra, katılımcıların görüşlerinde yer yer cinsiyete dayalı farklılaşmalar olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hayvan Çiftliği, Medya Okuryazarlığı, Medya İlkeleri

Abstract

Teacher candidate students who take the course of Media Literacy applying their experiences on various media messages which they have acquired in this course is important in terms of both being able to analyse the course effectiveness and being able to show up their media literacy skills in a dynamic process. Accordingly, the main purpose of the research is to evaluate the opinions of the students who take Media Literacy course with regard to the analysis of a movie (*Animal Farm*) based on the five basic principles of the media. The research was carried out within the framework of phenomenology which is one of the qualitative research methods. A semi-structured interview form which is prepared in the context of the Five Principles of Media was used for collecting data. The respondents of the research were composed of 111 students who were selected by a criterion sampling method. A descriptive analysis was used to analyse the data. The results indicate that most of the students have analysed the movie in the context of these five fundamental principles of the media and were able to determine the fictionalization, form, motive, context, target audience of the media message in question. Beside this, it was seen that there are partly gender-based variations in the opinions of the respondents.

¹ Recep Tayyip Erdogan University, Cayeli/Rize, alfay06@yahoo.com

² Recep Tayyip Erdogan University, Cayeli/Rize, abeldag@gmail.com

³ Recep Tayyip Erdogan University, Cayeli/Rize, enesgok@gmail.com

⁴ Recep Tayyip Erdogan University, Cayeli/Rize, cemalettinipek@yahoo.com

Keywords: Animal Farm, Media Literacy, Media Principles

Giriş

Çocuklar ve gençler, insanlık tarihinde hiç olmadığı bir biçimde enformasyon ve eğlence alanında çok sayıda seçeneğin bulunduğu bir dünyada yetişmektedirler. Giderek artan sayıda anne-baba, eğitimci, medya yaratıcıları ve politikacı medyanın gençler üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Bu durum eğitim süreçlerinde de köklü dönüşümlere yol açmıştır. 21.yy'da gençlerin eğitimi son 30-40 yılın geleneksel öğretim programlarının ötesine geçmektedir. Bu bağlamda okuma yazma kavramının da zaman içerisinde anlamı genişleyerek değişmiştir. Günümüzde okuryazarlık bireylerin çevreleri ile ilişkilerine ve anlamlandırmalarına ilişkin bir beceri olarak görülmektedir. Bu beceri, mesaj ya da medya metinlerinin eleştirel bir biçimde anlaşılmasına dayanmaktadır çünkü çağdaş kültüre katılım sadece mesajları tüketmeyi değil onları yaratmayı ve paylaşmayı da kapsamaktadır. Bu gelişmelerin sonucunda medya okuryazarlığı bugünün dünyasında kazandırılması gereken temel beceri olma durumundadır (Hobbs, 2010; Schwarz, 2001: 112; Celot, 2010: 21; Swaim, 2002:7).

Schwarz'a (2001: 112) göre medya okuryazarlığının en iyi kısa tanımını Aufderheide (1992) yapmıştır. Bu tanıma göre medya okuryazarlığı belirli çıktılar elde etmek üzere yurttaşların, informasyona ulaşma, çözümlenme, değerlendirme ve üretme yetenekleridir. Bu bağlamda medya okuryazarlığı, okuma, yazma, konuşma, bilgisayar kullanma, enformasyonun görsel hatta müzikal sunumuna ilişkin kod çözme gibi geniş bir yelpazedeki becerileri kapsamaktadır. Günümüz sınıflarında da medya okuryazarlığına ilişkin başarılı yaklaşımlar çok farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmek üzere kitle iletişimi, popüler kültür ve dijital medyadan çok farklı metinleri kullanılmaktadır. Öğrencilerin, derslerdeki uygulamaların gündelik yaşamlarındaki ve içinde yaşadıkları toplumdaki yansımalarını görebilmeleri önemlidir. Medya kullanımı bu doğrultuda öğrencilere yardım edebilir niteliktedir (Hobbs, 2010:16-22; Dolores, 2010: 137). Avrupa Komisyonu'nun film mirası konulu tavsiye kararında da eğitimde Avrupa film mirasından yararlanılması önerilirken, eğitimin her seviyesinde görsel eğitimin, sinema çalışmalarının ve medya okuryazarlığının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması istenir (Pekman, 2006: 20). Medya okuryazarlığı öğrencileri medyadaki propaganda yöntemleri, edebiyattaki-metinlerdeki kalıp yargılar vb. konularda daha duyarlı hale getirebilir. Orwell'in *Hayvan Çiftliği* adlı eseri bu bağlamda sınıf ortamında ders konusu yapılabilir. Kitap ve film versiyonları karşılaştırılarak irdelenebilir (Schwarz, 2001: 113). Güç ve insanların kontrolü ya

da insan doğası üzerinde kontrol yokluğu gibi temalar evrensel temalardır ve George Orwell'ın 1984 ya da *Animal Farm (Hayvan Çiftliği)* bu bağlamdaki klasikler arasında görülmektedir (Dolores, 2010: 137). *Hayvan Çiftliği*, günümüz toplumlarında medyanın propaganda amaçlı kullanımının öğretimi açısından mükemmel bir kaynaktır. *Hayvan Çiftliği* üzerinde yapılacak çalışmalar, öğrenciler, gücün eşitsiz dağıtımı ve paylaşımı bağlamında kendi ilişkilerini, kimliklerini ve toplumsal sınıflara ilişkin dinamikleri keşfetme ve sorgulama konusunda yetenekli hale getirilirler (Vey, 2012; Yandell, 2013: 54).

Medya Okuryazarlığı dersi alan öğretmen adayı öğrencilerin bu derste edindikleri bilgi ve deneyimleri çeşitli medya mesajları üzerinde uygulamaları gerek dersin etkililiğinin analiz edilebilmesi gerek öğretmen adayı öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerinin dinamik bir süreçte ortaya çıkarılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarının gelecekte kendi öğrencilerine söz konusu medya okuryazarlık becerilerini kazandırmak için çabalayacakları göz önünde bulundurulduğunda bu önem daha iyi anlaşılabilir. Medya okuryazarlığı becerilerinin ortaya çıkarılabilmesi için medyanın beş temel ilkesinden yararlanılabilir. Medyanın beş temel ilkesine (Jolls & Thoman, 2008; Moody, 2009) dayalı olarak geliştirilen Beş Anahtar Soruyu; (Yazar-kurgulanmışlık, Biçim, Dinleyici, İçerik-mesaj, Güdü-amaç) dünyadaki olayları canlı olarak haberlerden izlemekten, bir dergideki ilanları karıştırmaya, internette sörf yapmaktan bir filmi arkadaşıyla paylaşmaya bütün medya deneyimlerinde uygulama yeterliğine sahip olunabilirse medya okuryazarlığı başarıya ulaşmış demektir. Medya okuryazarı olan bir birey medyada sunulan bir mesajı medyanın beş ilkesine dayalı olarak geliştirilen beş soruyu kendine sorarak çözümleyebilmelidir. Bu çalışmanın temel amacı da Medya Okuryazarlığı dersi alan öğretmen adayı öğrencilerin medyanın beş temel ilkesine dayalı olarak *Hayvan Çiftliği* filminin çözümlenmesine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesidir.

Hayvan Çiftliği

Gerçekte başlangıçta *Hayvan Çiftliği* sadece bir çocuk kitabı olarak algılanmıştır. Orwell, eserini New York'ta Dial Press'e gönderdiğinde '*ABD'de hayvan öyküleri satmaz*' yanıtını almıştır. Aynı biçimde Britanya'daki kitapçıları da başlangıçta *Hayvan Çiftliği*'nin çocuk kitapları reyonlarına koymuşlardır. Orwell'ın Londra'da kitapçılarda dolaşarak kitabı çocuk kitapları raflarından yetişkin romanları raflarına taşıdığı olmuştur (Rodden,2003: 71). George Orwell, siyasal eğilimleri ve totaliterlik karşıtı romanları nedeniyle CIA'in de dikkatini çekmiştir. Öyle ki İngiltere'de 1946-1949 döneminde büyük ticari başarı kazanan kitabın film haklarını CIA satın almıştır. Orwell, Anti-Sovyet ve Anti-Stalinist Sol'un ikonu

haline gelmesinde 1945'te Birleşik Krallık'ta ve bir yıl sonra da ABD'de basılan kitabı *Hayvan Çiftliği*'nin büyük bir rolü vardır (Leab, 2007: 1).

Orwell'ın hicvedici fabl'ı evrensel nitelikte olsa da *Hayvan Çiftliği*, 1917-1943 arasındaki SSCB'deki olaylardan konusunu ve karakterlerini alan bir kinayedir. Hemen herkes, *Hayvan Çiftliği*'nin konusunun Rusya tarihiyle koşutluklar taşıdığı konusunda hemfikirdir. Ancak Orwell, kitabın ayrıntılarını Rusya kadar İtalya ve Almanya tarihinden de ödünç almıştır. Kitap da gerçek yaşamla örtüşmeyen boyut ise Animalizm ideolojisinin prensiplerinin yeniden yazımıdır denilebilir (Rodden, 2003; Pearce, 1998). Bazı eleştirilere göre *Hayvan Çiftliği* sadece Stalinizm'e ya da Sovyet devletine saldırı değildir aksine kapitalist ülkelerde de görülebilecek farklı biçimlerdeki totaliterliği de hedeflemektedir. Bu değerlendirmeler Orwell'ın kendisini sosyalist olarak açıklaması ve “*sıradan, aptal kapitalizm*”den bahsetmesinden güç almaktadır (Leab, 2007).

Hayvan Çiftliği kitabı yayınlanmasından kısa bir süre sonra farklı sanat dallarının ilgisini çekmiştir. Kitabın ilk film versiyonu 1955 yılında Halas and Joy Batcheler tarafından Britanya'da gerçekleştirilmiş, 1964 yılında oyun olarak sahnelenmiş, 1984 yılında ise müzikal olarak sergilenmiştir (Rodden, 2003: 68). Bu çalışmada da esas alınan film versiyonunu 1999'da Turner Network Television adına kitabı filme aktaran yapımcı Robert Halmi, sofistike bir aktarım için teknolojinin gelişimini beklediğini ifade etmiştir. Halmi, kitabın yazıldığı yıllarda Macarsitan'da *Stalinizme* karşı mücadele etmiş birisidir. *Hayvan Çiftliği*'ni kendi kutsal kitabı olarak niteleyen Halmi, canlı hayvanların yer alacağı bir filme kitabı aktarabilmek için 1990'ları beklemek durumunda kalmıştır. Bu nedenle Halmi'nin kitaba oldukça saygılı bir biçimde filme aktarımı gerçekleştirdiği düşünülebilir. Halmi ile yakın bir biçimde film için çalışan senaristler Alan Janes ve Martyn Burke, Orwell'ın kitabı üzerinde çok sayıda değişiklikler yapmışlardır. Bazı değişiklikler önemsiz ve hikâyeyi etkilemeyecek türdendir; Örneğin kartopu ve Napoleon'un değirmenin yapımını tartışırken Napoleon'un planların üzerine pislemesi ve Kartopu'nun da 'seni domuz' diye seslenmesi Orwell'ın kitabında yoktur. Diğer değişiklikler ise izleyiciler üzerinde beklenmedik etkiler yaratabilecek türdendir; Janes ve Burke, Çiftçi Jones ve başka bir çiftçinin karısı arasında kısa süreli bir cinsel ilişki sahnesine yer vermiştir. Bu değişiklik Çiftçi Jones'un moral bozulmuşluğuna ilişkin algıyı güçlendirmeye yönelik küçük bir değişiklik olsa da Los Angeles Times'ta yer alan bir televizyon eleştirisinde ailelerin bu uyarlamayı 10 yaşlarındaki çocuklarının izlemesini engellemelerine yol açabileceği dile getirilmiştir. Janes ve Burke, ayrıca bir anlatıcı eklemiştir; çoban köpeği Jessie. Orwell'ın senaryosu ve karakterizasyonu izlenerek en

mantıklı anlatıcı zeki, şüpheli ve alaycı bir gözlemci olan eşek Benjamin olabilirdi. Ancak senaristler ve yapımcılar, izleyiciye daha sempatik gelecek bir tercihte bulunmuşlardır. Bir diğer başarılı ekleme ise Orwell'ın kinayesinin 1943 Tahran Konferansı ile bitmesine karşın filmin öyküsünün zamanın 1950'lerin ortalarına taşınması olmuştur. Böylece, bir ahıra televizyon konulması ve güçlü bir propaganda aracı olarak kullanımı mümkün olmuştur. Televizyon, Marx'ın öngördüğünden daha güçlü bir *halkların afyonu* haline gelmiştir (Rodden, 2003: 68-69). Orwell'ın bu değişiklikleri gülümseyerek karşılayacağı düşünülebilir. Ancak, kendisinin kitapta yer verdiği daha acı final sahnesi yerine değiştirilmiş ve daha mutlu son konusunda itiraz edebilirdi. 1955 yılındaki Halas-Batcheler uyarlamasında, 1953 yılında Doğu Almanya'da gerçekleşen başarısız anti-komünist ayaklanmanın bastırılmasından esinlenilmiş ve Orwell'ın daha çok benzeyen bir final düşünülmüştür. Ancak 1999 film versiyonunun yönetmeni Stephenson, *Hayvan Çiftliği* uyarlamalarının finalini savunurken, *Hayvan Çiftliği*'nin Stalinizm'e karşı olmaktan daha çok baskıya karşı olduğunu, bu karakterlerin insan türünün tipik örnekleri olduğunu ve her toplumda görülebileceğini, kitabın artık diktatörlük karşıtı bir kitaba dönüştüğünü ve geçmişte Macaristan'a uyarlandığında daha fazla Kosova'ya uyarlanabileceğini ifade etmiştir (Rodden, 2003: 70).

Yöntem

Nitel araştırmaların özgün yönü, varlıkların ve olguların deneysel olarak incelenemeyecek olan bir takım özelliklerine ve gerçekliğin toplumsal olarak inşa edilmesine odaklanmaktır (Denzin ve Lincoln, 2005). Hesse-Biber ve Leavy'nin (2011) de vurguladıkları üzere, araştırmalarda nitel yaklaşım, anlamların irdelenmesine yöneliktir ve katılımcıların toplumsal olgulara ilişkin anlamlandırma süreçlerini bağlamsal olarak anlayabilmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, medya okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin, medyanın beş temel ilkesine dayalı olarak *Hayvan Çiftliği* filminin çözümlenmesine yönelik görüşlerini değerlendirebilmek amacıyla tasarlanan bu çalışma, nitel bir araştırma olarak desenlenmiş, belirli bir olguyu deneyimleyen bireylerin yaşadıklarını derinlikli bir biçimde anlayabilmeyi amaçlayan olgubilim (Lichtman, 2010) çerçevesinde yürütülmüştür. Veri toplama sürecinde, medya mesajları bağlamında, yazar/kurgulanmışlık, biçim, dinleyici, içerik/mesaj, güdü/amaç sorularına dayalı olarak geliştirilmiş olan medyanın beş ilkesi (Jolls & Thoman, 2008; Moody, 2009) doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme kapsamında ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Medya okuryazarlığı dersi almış olmak ve eğitim fakültesi son sınıf öğrencisi olmak temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi dördüncü sınıf öğrencisi olan ve Medya Okuryazarlığı Dersi almış, 67 Kız, 44 erkek toplam 111 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler

Hayvan Çiftliği filmini izlendikten sonra söz konusu görüşme formuna dayalı olarak öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Verilerin analizi, önceden belirlenen temalara göre özetleme ve yorumlamaların doğrudan alıntılar eşliğinde yapıldığı betimsel analiz (Yıldırım ve Şimşek, 2011) çerçevesinde yapılmıştır. Bu doğrultuda veriler, medyanın beş temel ilkesini ifade eden ana temalar ve her bir ana temaya ilişkin alt temalar çerçevesinde katılımcıların görüşlerini yansıtan doğrudan alıntılarla birlikte betimsel olarak alanyazın ışığında çözümlenmiştir. Alt temaların belirlenmesi sürecinde yazarlar ayrı ayrı çalışarak kodlamalar yapmıştır. Yazarlarca belirlenen alt temaların büyük oranda örtüştüğü görülürken örtüşmeyen alt temalar analiz kapsamına alınmamıştır. Yazarlar tarafından yapılan kodlamaların Miles ve Huberman'ın (1994) *Güvenirlik= Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100* formülüne dayalı olarak yüksek düzeyde güvenilirlik ölçütünü karşıladığı görülmüştür.

Bulgular

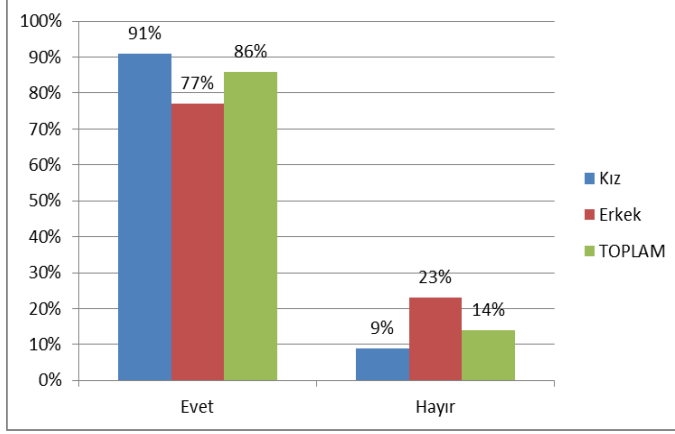
Çalışmanın bulguları, medyanın beş ilkesini ifade eden alt temalar çerçevesinde verilmiştir. Her bir temaya ilişkin olarak ulaşılan alt temalarda görüşülenlerin ifadelerinden doğrudan alıntılarla verilmiştir. Katılımcılardan yapılan doğrudan alıntılarda katılımcının cinsiyetini ve katılımcı numarasını ifade eden kodlamalar kullanılmıştır. Örnek olarak, cinsiyeti kız olan 25 numaralı katılımcı (K25-F) biçiminde verilmiştir.

Temaya İlişkin Bulgular: Katılımcıların Mesajın/Mesajların Kurgulanmışlığına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılanların film hakkında birinci temaya ilişkin görüşleri incelendiğinde (Şekil 1), 95 (%86) öğrencinin söz konusu medya mesajının kurgulandığını vurguladıkları belirlenmiştir. 16 (%14) katılımcının ise vermiş olduğu cevaplardan söz konusu mesajın kurgulanmışlığına ilişkin böyle bir farkındalık tespit edilememiştir. Katılımcıların görüşlerine cinsiyet açısından bakıldığında farklılıklar bulgulanmıştır. Kızların tamamına yakınının (%91), erkeklerin ise dörtte üçünün (%77) filmin kurgulanmışlığına dikkat çektiği görülmüştür. Diğer taraftan kızların onda birinin, erkeklerin ise dörtte birinin söz konusu medya mesajının kurgulanmışlığına ilişkin görüş belirtmedikleri tespit edilmiştir.

Şekil 1.

Birinci temaya ilişkin görüşler

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde mesajın kurgulanmışlığına ilişkin görüşlerin siyasi hiciv ve fabl oluşunun vurgulandığı görülmüştür, örnek olarak bir katılımcı bu yöndeki görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir;

Hayvanlar âlemi ile insanların karşılıklı mücadeleleri sürükleyici bir şekilde ele alınmıştır. Hayvanlar konuşurulmuştur. Fabl şeklindedir, liderlik insanlarda nasılsa onlara aktarılmıştır. Siyasi hiciv vardır. Sosyal sınıflar vardır. Rusya'daki rejimler, düşünceler vurgulanmıştır. Kapitalizm savunulmuştur. (K13)

Yine medya mesajının kurgulandığına değinen bir başka katılımcı, kurgulamada hayvanlar üzerinden insanların siyasi mücadelelerine vurgu yapıldığını ifade etmiştir;

Çiftlikteki hayvanların her biri bir düşünceyi temsil etmektedir. Komünizm ve kapitalizm hakkındaki fikirler çiftlik sahibi ile hayvanlar arasındaki olaylar kullanılarak ifade edilmiştir. (K59)

Kurguda siyasi görüşleri temsil etmek için hayvanlardan yararlanıldığını belirten başka bir katılımcı ise ABD ve SSCB arasındaki mücadele bağlamında düşüncelerini açıklamıştır;

Bütün hayvanlar eşittir, fakat bazıları daha eşittir. Beni en çok etkileyen söz buydu, çünkü filmi özetliyor. Eşitliği, özgürlüğü temel alıp insanın bencilliğini hayvanlar üzerinden mecazi olarak veriyor. Sosyalist rejim ve komünizm eleştiriliyor. Bunu kurgulayanları düşündüğümde aklıma direk ABD geliyor. ABD'nin SSCB düşmanlığı ile kurgulanmış bir eser. Totaliter rejime karşı olan Orwell, peri masalının hüsrana dönüşünü kurgulamış. (K61)

Mesajın kurgulanmışlığına ilişkin olarak farklı bir yönde görüş belirten katılımcılardan birisi ise filmin doğrudan doğruya hayvanlarla ilgili bir mesajı olduğunu ve kurgunun bu yönde yapıldığını biçimindeki düşüncesini şöyle ifade etmiştir;

“Bu filmde hayvanlar insanlar gibi kişileştirilerek filmi izleyenlere hayvanların da duyguları olduğunu anlatmaya çalışılmış. Filmde insanların hayvanlara yaptığı kötülükler ve

hayvanların bu kötülüklere tepkilerinin nasıl olduğu bir hikâye havası içerisinde anlatılmış.

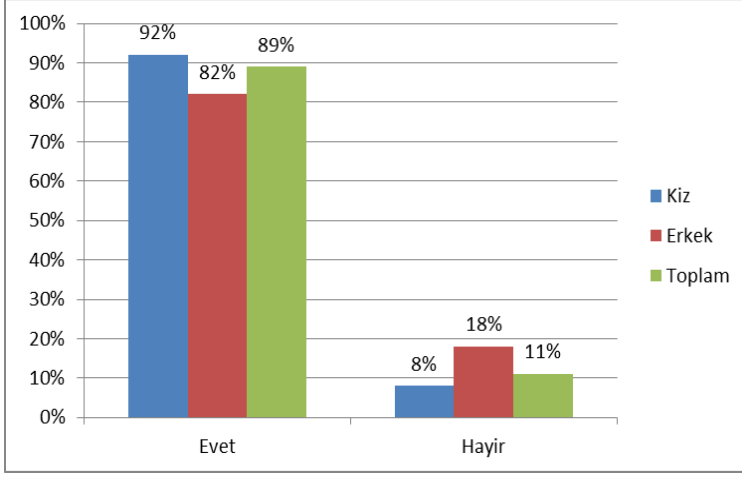
(E16)

Temaya İlişkin Bulgular: Medya Mesajlarının İçerisinde Üretildiği Bağlama İlişkin Görüşler

Katılımcıların verdiği yanıtlar incelendiğinde 99 katılımcının söz konusu medya mesajının farklı bağlamlarda üretildiğine ilişkin ifadeler kullandıkları görülmüştür. On iki katılımcı ise medya mesajının üretildiği farklı bağlamlara ilişkin görüş ifade etmedikleri bulgulanmıştır. Buna göre (Şekil 2) kızların %92'si, erkeklerin ise %82'si farklı bağlamlara vurgu yapmıştır. Medya mesajının üretildiği farklı bağlamlara ilişkin ifadelerin değerlendirilmesi sonucunda beş alt temada toplandığı görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğunun (76 katılımcı) hayvan çiftliği filminin üretildiği siyasal bağlama dikkat çektiği; katılımcıların beşte birinin (21 katılımcı) estetik, yine beşte birinin toplumsal (20 katılımcı), yaklaşık onda birinin (11 katılımcı) ekonomik, yine yaklaşık onda birinin (10 katılımcı) ise tarihsel bağlama işaret ettiği görülmüştür (Şekil 3). Hayvan çiftliği filminin üretildiği farklı bağlamlara ilişkin görüşlere cinsiyet açısından bakıldığında farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, kızların verdiği 90 cevabın 50'sinin(%56) siyasal bağlama, erkeklerin verdiği toplam 48 cevabın ise 26'sının (%54) siyasal bağlama dikkat çektiği görülmüştür. Kızların verdiği yanıtların on beşi (%16), erkeklerin yanıtlarının ise beşi (%11) sosyal bağlama; kızların cevaplarının onu (%11) erkekleri cevaplarının on biri (%23) estetik bağlama; kızların cevaplarının sekizi (%9), erkeklerin cevaplarının ikisi (%4) tarihsel bağlama; son olarak kızların cevaplarının yedisi (%8), erkeklerin cevaplarının dördü (%8) ekonomik alana işaret etmektedir. Bu bulgulara göre kızların ve erkeklerin yanıtlarında siyasal ve ekonomik bağlamlara ilişkin olarak farklılık gözlenmezken, sosyal, tarihsel ve estetik bağlamlara ilişkin farklılıklar olduğu kızların sosyal ve tarihsel bağlama daha fazla dikkat çektikleri, erkeklerin ise estetik bağlama daha çok vurgu yaptıkları görülmüştür.

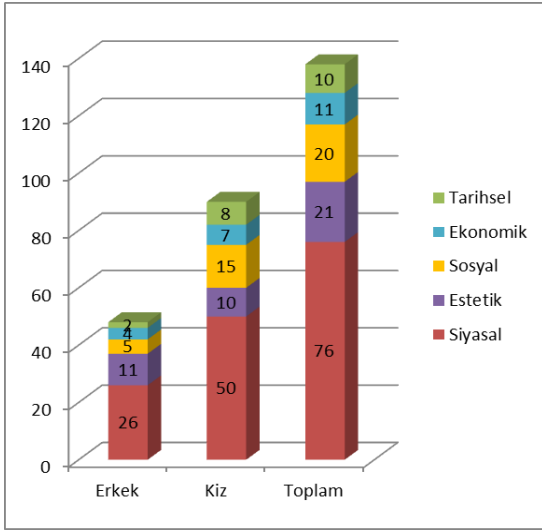
Şekil 2.

İkinci temaya ilişkin görüşler

Şekil 3.

İkinci temadaki bağlamlara ilişkin görüşler

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde hayvan çiftliği filminin üretildiği farklı bağlamlara ilişkin çeşitli saptamalar yaptıkları görülmektedir. Bir katılımcı, filmin üretildiği siyasi bağlama ve vermek istediği siyasi mesajları vurgularken siyasetin kendi yaşamlarındaki önemine değinmiştir. Filmden yola çıkarak kendi yaşamının siyasi boyutlarını değerlendirmeye yönelim açısından bu görüşler önemli görülebilir;

İlk başlarda bir çizgi film ama ince ince siyaset işlenmiş. Rusya'daki sosyalizmden bahsedildiğini düşünüyorum. Bu filmi izlediğimizde sınıftan biri "Hocam bu filmi niye izliyoruz?" demişti Ben de bir kızım ve bunu söyleyen kişi de bir kızdı. Ancak hayatta her şey derslerden ya da gündelik işlerden ibaret değil. Siyaset günümüzde çok önemli bir yere sahip. Haberi olmayan arkadaşlarımız da var. Ama ben ilk izlediğimde bu açık ve net bir şekilde verilmiş, ben izlemeye başladığımda Rusya'yı anlattığını anlamışım. O domuzun ölümü ardından öteki domuzun onun yerine geçişi gizli gizli insanlarla ortalık yapıp ötekileri açık

sınırına getirişi... Aynı Rusya'daki iktidar gibi ne kadar çalışırsan çalış herkesin eve getirdiği para eşit, doktor da öğretmen de çöpçü de aynı parayı alıyor. (K19).

Bir diğer katılımcı filmdeki siyasal, sosyal, ekonomik ve tarihsel nitelikler bağlamında görüşlerini açıklarken estetik açıdan filmin görselliğine dikkat çekmiştir;

Medya mesajı burada, alışılmışın dışında hayvanları kullanarak bir toplum düzenini izleyicilere aktarmaya çalışmış. Ekonomik açıdan sosyalist devlet düzeninden, ortak yaşam olarak kurgulanmış. Sosyal olarak komünist düzeni kurgulamıştır. Tarihsel olarak daha önceden yaşanmış bir düzeni kurgulamıştır. Estetik açısından kurgusu iyi diyebilirim. Hayvanların hareketleri, konuşmaları gayet birbiri ile uyumlu. (K58)

Estetik bağlamda filmde kullanılan yaratıcı dile dikkat çeken bir diğer katılımcı bu medya mesajının ekonomik açıdan ilgi çekerek satış yapmayı hedeflediğini ifade etmiştir;

Bu medya mesajlarında da zamanın olayları yaratıcı bir dil kullanılarak aktarılmıştır. Ekonomik bağlamda açıklamak gerekirse bu medya mesajı öyle bir kurgulanmış ki, bizim dikkatimizi çekerek satması amaçlanmış ve başarıya da ulaşmıştır. (K87)

Filmin, ekonomik bağlamda satış yapabilmek kaygısıyla üretildiğini ifade eden başka bir katılımcı ise aynı zamanda filmin siyasal açıdan bilgilendirici niteliğini vurgulamıştır;

Ekonomik bağlamda açıklamak gerekirse, bu medya mesajı öyle bir kurgulanmış ki, bizim dikkatimizin çekilerek bu filmin satılmasını istemiştir ve başarılı da olmuştur. ...siyasal açıdan ise yaşanmış olan siyasal olaylar alaycı bir dille, insanların farklı bir yönde bakması istenmiş. Bu olaylar hakkında fikirleri olmayan bizler bile o zamanın siyasi bir yönden bakması istenmiş. (K88)

Aşağıda görüşlerine yer verilen katılımcı ise, filmin özellikle estetik boyutunu öne çıkarmıştır;

Film SSCB'nin kuruluşundan itibaren meydana gelen olayları hayvanlar üzerinden sembolize ederek aktarmıştır. Filmin hayvanlar üzerinden anlatılması bence filmi daha ilgi çekici yapmıştır. Filmde hayvanların kullanılması filme hem mizah unsuru katmış, hem de ince bir düşünce ile eleştirmek istediği olayın kahramanlarını hayvan sınıfına sokarak yerme işini başarmıştır. Gerçek hayvanlara konuşma efektleri vermeleri gerçekten güzel olmuş, mecazi bir dil kullanılmıştır.(K91)

Temaya İlişkin Bulgular: Medya Mesajlarının Farklı Kişilerin Farklı Şekillerde

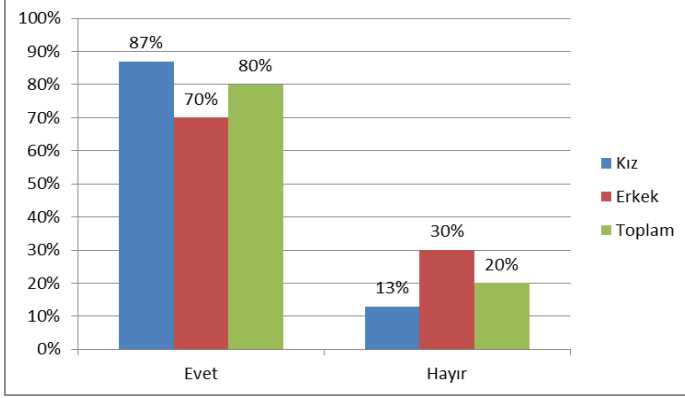
Anlayabileceğine İlişkin Görüşler

Medya mesajlarının farklı kişilerce farklı algılandığına ilişkin ifadeler incelendiğinde (Şekil 4), 89 katılımcının (%80) farklı insanların hayvan çiftliği filmini farklı algılayabileceğini ifade ettiği ve bu görüşlerini örneklendirdiği belirlenmiştir. 22 katılımcının ise (%10) filmin farklı insanlar tarafından farklı algılanabileceğine yönelik görüş belirtmedikleri

belirlenmiştir. Verilen yanıtlara cinsiyet açısından bakıldığında, kızların büyük çoğunluğunun (%87) filmi farklı kişilerin farklı algılayabileceğini belirttiği, erkeklerin de önemli bir kısmının (%70) aynı yönde görüş belirttiği bulgulanmıştır.

Şekil 4.

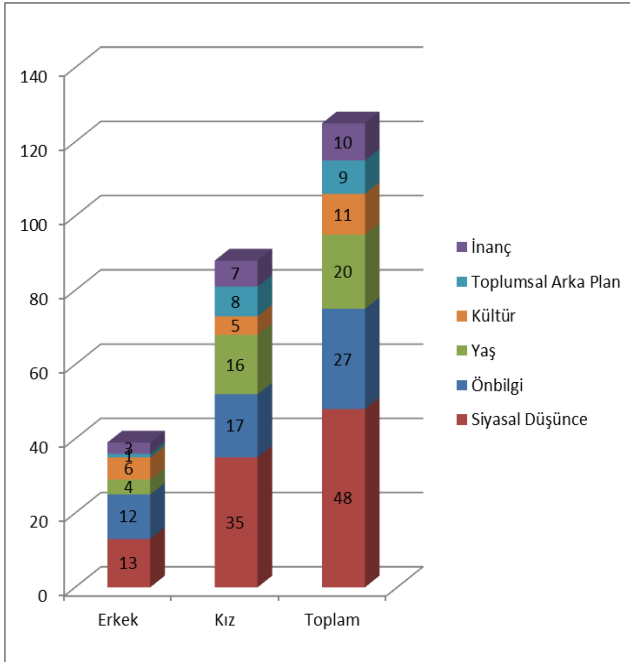
Üçüncü temaya ilişkin görüşler

Şekil 5'te ise farklı algılamalara kaynaklık edecek etkenlere ilişkin cevaplar özetlenmiştir. Şekil 5'te görüldüğü üzere, katılımcıların verdikleri cevaplarda farklı algılara kaynaklık edebilecek etkenlerin inanç, toplumsal koşullar, kültür, yaş, mesaja ilişkin ön bilgi, siyasal düşünce olmak üzere altı altı temanın etrafında toplandığı görülmüştür.

Şekil 5.

Üçüncü temada öne çıkan etkenlere ilişkin görüşler

Şekil 5'te görüldüğü üzere verilen yanıtların, 48'i (38%) siyasal düşünceye dayalı olarak filmin farklı algılanabileceğine, 27'si (22%) filme ilişkin ön bilgiye dayalı olarak farklı algılanabileceğine, 20'si (16%) yaşa dayalı olarak farklı algılanabileceğine işaret etmektedir. Verilen cevapların 11'i (9%) kültüre, 10'u (8%) inançlara, 9'u (7%) toplumsal koşullara dayalı olarak farklı algılamalar olabileceğine işaret etmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında, verilen yanıtlarda inanç dışındaki etkenlerde farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Erkeklerin verdiği yanıtların üçte birinde (31%) ön bilgi vurgulanırken, bu oran kızlarda yaklaşık beşte birdir (19%). Diğer taraftan kızların verdiği yanıtların yaklaşık beşte birinde (18%) yaş etkeni vurgulanırken, erkeklerin verdikleri yanıtların onda biri (10%) yaş etkenine dikkat çekmiştir. Kızların verdiği yanıtların küçük bir kesiminde (6%) kültür etkenine işaret edilirken, erkeklerin yanıtlarında bu oran görece daha yüksektir (15%). Benzer şekilde, toplumsal koşulların farklılık oluşturabileceğine ilişkin görüşler genelde oldukça düşük düzeyde olmakla birlikte (7%), kızlarda (9%) erkeklerden (3%) daha fazla olduğu görülmüştür. Siyasal düşüncenin farklı algılamalara yol açabileceğine ilişkin görüşler her iki grupta da yüksek düzeyde vurgulanmakla birlikte, bu oran kızlarda (40%) erkeklere (33%) oranla daha yüksek düzeydedir.

Katılımcıların büyük bir bölümü siyasi düşüncelerin filmin farklı algılanmasına kaynaklık edebileceğini ifade etmiştir. Bu yönde görüş belirten katılımcılardan birisi sosyalist düşünceye ya da kapitalist düşünceye sahip olmanın farklı algılara yol açabileceğini şöyle ifade etmiştir;

Mesaj farklı dinleyiciler tarafından farklı şekillerde algılanabilir. Sosyalizme sempati duyan biri filmi ağır ifadelerle eleştirebilir. Filmin estetik yanlarından çok siyasal mesajlarını görür. Fakat emperyalist bir kişi ise filmin eksik yanlarını görmezden gelerek kendi fikriyle örtüşen filmin mesajını olumlu eleştirilerde bulunur.(K6)

Siyasal düşüncenin etkisini vurgulayan bir başka katılımcı ise filmde yola çıkılarak güncel bazı sonuçlara varılabileceğini vurgulamıştır;

Bu film 1940'lardaki sosyalizm eleştirisi olarak yazılan bir romandan uyarlanmıştır. ... dönemin tarihi siyasi görüşlerini içine almıştır. Halk ve diktatör arasındaki ilişki bize sosyal açıdan da mesajlar vermiştir.(K108-K)

Siyasi bilinç sahibi olmanın filmin yorumlanmasındaki önemine dikkat çeken bir katılımcı belirli bir siyasi görüşe sahip insanların siyasi mesajlar alabileceği bu filmde siyasi duyarlılığı ve bilgisi olmayan insanların filmin mesajı ile doğrudan ilgisi olmayan unsurlardan yola çıkarak oldukça farklı sonuçlara varabileceğini örneklendirmiştir;

Siyasetten anlamayan bir insan, çocuklar için hazırlanmış bir çizgi film zannedilebilir ve izlemez. Hatta büyük bir insanı bu filmi izlerken görse güler ve halen daha çocuk gibi bunları izliyor, akıl yaşı küçük deyip dalgaya bile alabilir. Müslüman bir insan ve siyasetten yine anlamıyorsa domuz ve içki içiyorlar diye direk kapatır. Sosyalist bir insan gurur duyarak izler. Yani düşüncesi farklı olan insanlar başka başka yorumlar. Film de yorumlanmaya çok açık.(K19-K)

Yukarda görüşüne yer verilen katılımcının düşüncesini doğrular nitelikte bir başka katılımcı ise filmde domuzların yer almasından yola çıkarak dini bağlamda çıkarımlarda bulunmuştur;

Biz bir İslam topluluğu olduğumuz için domuz bize haramdır. Ve bu durumdan dolayı kendi açımdan konuşuyorum, biraz rahatsız edici. Bu sebepten dolayı üzerimizde biraz daha az etki yapmıştır.(K28-E)

Bir başka katılımcı Avrupa kültürüne ilişkin bilgilerin filmin üretildiği bağlama uygun düşebilecek siyasi algılamalara yol açabileceğini ifade ederken birçok insanın ise filmi günümüzün uluslararası siyasi durumu doğrultusunda yorumlayabileceğini belirtmiştir;

Avrupa kültürünü bilen arkadaşlar için film daha çok Rusya'nın komünist şeklini edebilirken, bazı arkadaşlar ise bu filmin daha çok büyük devletlerin Ortadoğu'da oynadıkları oyunlar şeklinde algılamıştır. Onlar filmi, bu Avrupa devletlerinin size özgürlük getireceğiz vaadiyle toplumun içine yerleşip ardından onlara kendilerinin egemen olma çabasıyla ilişkilendirmişlerdir. Bu devletlere örnek olarak Irak, Afganistan verilebilir.(K7)

Filmi ilişkin farklı algılamalarda yaşın etkili olabileceğini vurgulayan bir katılımcı filmin fabl tarzındaki yapısının çocuklar ve yetişkinlerce farklı anlaşılmasına yol açacağını ifade etmiştir;

İzleyiciler arasında farklı algılamalar olacaktır. Bir çocuk eğlenceli bir film, genç yetişkinler hayvan ve insanların mücadelesi, olgun bir yetişkin ise tarihte yaşanan siyasi olaylarla bağlantı kurarak algılar. Yani kısaca dinleyici ya da izleyici kitlesi çok genişir.(K10-E)

Toplumsal niteliklerin etkisini öne çıkaran katılımcılardan birisi farklı kültürlerden geliyor olmanın farklı algıların önemli bir kaynağı olduğunu örneklendirerek açıklamıştır;

Bir film izlendiğinde siyasi görüşü, kültürü hatta ırkı farklı insanlar filmi farklı yorumlamaktadır. Hayvan çiftliği filminde de bu görülmektedir. Film bir Rus'a izletildiğinde Stalin'den bahsettiğini anlarken, bu rejimi bilmeyen bir Türk'e izletildiğinde alkol bütün kötülüklerin anasıdır şeklinde yorum yapabilir. Bunu bilenler ise bir medya eseri ortaya çıkaracakları zaman hangi kesime mesajlarını iletmek istiyorlarsa o eseri ona göre yapmaktadır.(K15-E)

İki katılımcı ise farklı toplumsal sınıflardan geliyor olmanın farklı algılamalara yol açacağını ifade etmiştir;

Örneğin komünist rejime karşı kesimler bu mesaja maruz kaldıklarında destekleyici olumlu bir tutum içine girerlerken, komünist rejim taraftarları olumsuz tutum sergilemekte ve sert eleştiriler yapmaktadır. Mesela örnekler vermek gerekirse bu filmi bir işveren izlediğinde kendini haklı çıkarmaya çalışıp filmi eleştirirken, işçi kesimi izlediğinde sanki onların duygularına tercüman oluyormuş gibi gelir.(K87-K)

Bu filmi izleyen bir işçi farklı işveren farklı yorumlar. İşveren domuzları haklı görürken işçi aynı şeyi düşünmez.(K95)

Bir katılımcı, farklı kültürlerden ya da arka planlardan gelen insanların bu filmde farklı şeyler anlamayacağını, mesajının çok açık olduğunu aşağıdaki biçimde ifade etmiştir;

Her kültür bunu farklı anlamaz. Çünkü verilmek istenen o kadar net ki. SSCB'nin rejiminin kötülüğü o kadar net ki. Okura farklı bakış açısı geliştirme fırsatı verilmemiş. İnsanların özgürlük adına kandırıldığı birilerinin sahip, diğerlerinin de köle olmaktan kurtulamadığı anlatılmış. CIA'nin sponsorluğunu yapmış olduğu bir eserden başka yorum ben çıkaramıyorum. (K61-K)

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde *Hayvan Çiftliği* filminin farklı insanlar tarafından hangi etkenlere dayalı olarak farklı algılanabileceğine ilişkin görüş belirtmeyenlerin filmin üretildiği bütün bağlamların ötesinde bir anlayışla filmi yorumladıkları görülmektedir. Aşağıda bir örneği görülebilecek bu görüşlerin, filmin farklı insanlarca nasıl oldukça farklı biçimlerde anlaşılabilmesinin de özgün bir örneği olduğu söylenebilir;

Çiftçilikle uğraşan insanlara hitap ediyordu. Filmde insanların hayvanlar üzerinde kurduğu baskıdan söz ediliyor. Din ile ilgili (İslam ile ilgili) bir şey yoktu. Tamamen Hristiyan insanlara hitap ediyordu. Domuzun olması, domuzun lider olması. (K49-E)

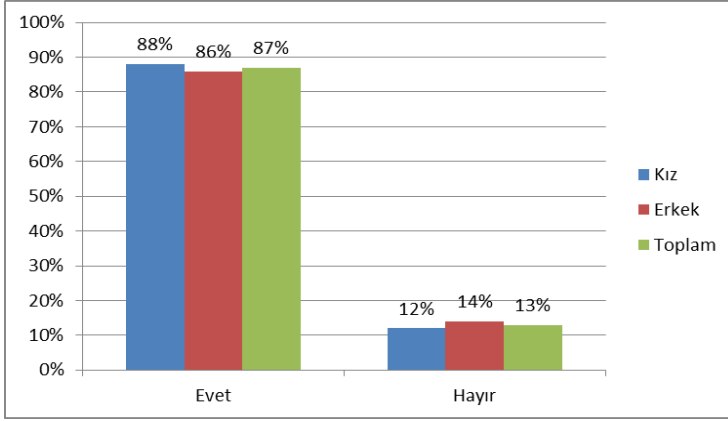
Temaya İlişkin Bulgular: Katılımcıların Medya Mesajında Gizlenmiş Değer ve Görüşlere

İlişkin Düşünceleri

Katılımcıların hayvan çiftliği filminde gizlenmiş değer ve görüşler bulunup bulunmadığına ilişkin belirtmiş oldukları düşünceleri (Şekil 6) incelendiğinde 97 kişinin (%87) filmde gizlenmiş değer ve görüşler bulunduğunu ifade ettikleri, 14 kişinin (%13) gizlenmiş değer ve görüşlere ilişkin herhangi bir saptamada bulunmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlara cinsiyet bağlamında bakıldığında ise kızlar (%88) ve erkeklerin (%86) birbirine yakın görüşler belirttikleri görülmüştür.

Şekil 6.

Dördüncü temaya ilişkin görüşler

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde hayvan çiftliği filminin medya mesajında gizlenmiş değer ve görüşler içermesine ilişkin belirtmiş oldukları görüşlerin filme var olduğu düşünülen siyasi ya da etik mesajların öne çıkarıldığı görülmüştür. Bazı katılımcılar filme gizli mesaj olarak komünizm propagandası yapıldığını düşünmektedir. Bu görüşün tersini savunan katılımcılar ise filmin gizli mesajı olarak belirli bir rejimin kötülemesini ifade etmişlerdir?

Komünist yaşamın reklamı yapılıyor. Ortak yaşam denilen herkesin malı ortak, kimin ne kadar çalıştığı önemli değil gibi görüşler izleyiciye aktarılmaya çalışılıyor.(K56-E)

Bu filmde siyasi rejimi kötülemek için onların liderini domuz olarak canlandırmışlar. Domuzda pek sevilmeyen bir hayvan olduğu için bence işe yaramıştır. Bu rejimi kabul etmeyip öldürülenler tavuklara, ne olursa olsun liderine bağlı kalanlar ata, her şeyi kabul edenleri de koyunlara benzetmişlerdir.(K76-E)

Filmdeki gizli mesajlar ve değerler bağlamında bir takım etik değerlere, toplumsal özelliklere dikkat çeken katılımcılar ise güç sahibi olmanın sonuçları, TV'nin propaganda aracı olarak kullanılması, hayvanlara yönelik şiddet, ihtilal, özgürlük, kötülük, kibir, tembellik gibi kavramları vurgulamışlardır;

İçerikte domuzlar önder, at işçi (komünist güçleri), insanlar kapitalist güçleri temsil ediyor. İnsanların doğasında güç sahibi olunca başkalarını ezme eğilimindedir. Burada sembolleşen başka bir şey de TV'dir. Propaganda aracıdır.(K55-E)

İnsanların bazen hayvanlara karşı acımasız davranışlarından bahsedilmiştir. Hristiyanlık dininde özel bir yeri olan domuzlar lider konumdadır... İhtilal, başkaldırma, isyan, bayrak, özgürlük, yıldönümünün kutlanması gibi kavramlar verilmiş...(K58-K).

Eğer güçlüysen güçsüzler üzerinde bir hâkimiyetin vardır. Ve insanlara eşitlik eşitlik deyip onlar üzerinde bir eşitsizlik kurulabilir. Güçlüler arasındaki güzel insanlar da bu sistemden dışarı atılırlar. Domuzların diğer hayvanlar üzerinde hâkimiyet kurması ve içlerinde iyi bir

hayvan olan kartopunun suçlu ilan edip hayvanlar arasından kovmaları da bunu gösteriyor. Bir de insanları en başta düşman kabul etmişken çıkarları için daha sonra onlarla dost oluyorlardı. Yani insanlar çıkarları için düşmanıyla bazen anlaşabilir.(K70-K)

Kötüler kaybetmiş kazanan iyiler olmuştur. Kibir, kendini beğenmişlik ve tembellik mağlubiyeti getirmiştir.(K77-K)

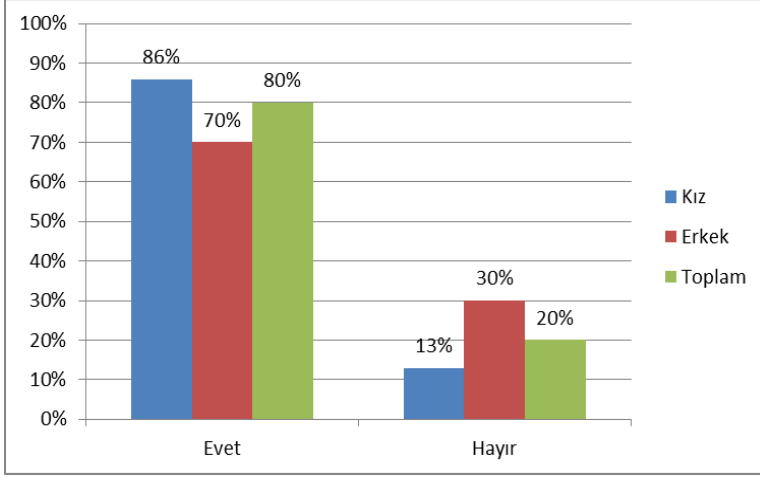
Göz ardı edilemeyecek sayıda katılımcı ise domuzların filmde yer alması ve içkinin kullanımı ile gizli bir değer aşılmasının hedeflendiği yönünde görüşler belirtmiştir.

Neden başa geçen kişi domuz? Başta bu benim kafamda soru işareti oluşturdu. Bizim dinimize göre domuz hoş karşılanmayan bir hayvan, artık ne düşünceyle lideri domuz yaptıklarını düşünemiyorum. Bir de içki çok normalmiş gibi sokakta, evde, hatta hayvanlara dahi içirmişler. Normalmiş gibi aksettirilmeye çalışılmış. Öteki başa geçen domuz müptelası oldu. Sanki çok yararlıymış gibi verilmeye çalışılmış. En çok da bir bayan olarak şundan utanç duydum. Zengin adamın karısı, eşi içkiden sarhoş olup sızınca, o hayvanlara bakan adamın yanına gidip onu kışkırtıyor. Ve o geceyi beraber geçiriyorlar.(K19-K)

Temaya İlişkin Bulgular: Katılımcıların Medya Mesajlarının Güdüsüne İlişkin Görüşleri

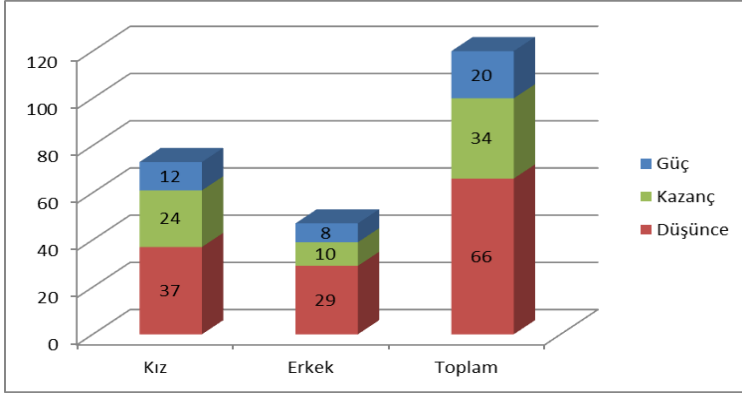
Şekil 7’de görüldüğü üzere Hayvan çiftliği filminde özel bir amaç ya da güdü olduğunu 89 katılımcı (%80) ifade ederken 22 katılımcı (%20) ise bu yönde bir görüş belirtmemiştir. Cinsiyet açısından bakıldığında filmin özel bir amaç ya da güdü için yapıldığını belirten kızların oranının (%86) erkeklerden (%70) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hayvan çiftliği filminde özel bir amaç ya da güdü olduğunu belirten katılımcıların görüşleri incelendiğinde (Şekil 8) filmin amacını oluşturan özel güdü ya da amaçları güç kazanmak, ekonomik kazanç sağlamak ve belirli bir düşünceyi empoze etmek biçiminde ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların verdikleri yanıtların 66’sında (%55) filmin belirli bir düşünceyi empoze etmek; 34’ünde (%28) ekonomik kazanç elde etmek; 20’sinde (%17) ise güç elde etmek amacı vurgulanmıştır. Verilen yanıtlara cinsiyet açısından bakıldığında kızlar (%16) ve erkeklerin (%17) yanıtlarında güç kazanma güdüsü bağlamında farklılık görünmezken, düşünceyi empoze etme amacı erkeklerin yanıtlarında (%62) kızların yanıtlarına (%51) göre daha fazla vurgulanmıştır. Diğer taraftan kazanç sağlama güdüsü erkeklerin yanıtlarına (%21) oranla, kızların yanıtlarında (%33) daha fazla vurgulanmıştır. Şekil 7.

Beşinci temaya ilişkin görüşler

Şekil 8.

Beşinci temada söz konusu olan etkenlere ilişkin görüşler

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde Hayvan Çiftliği filminin özel amaç ya da güdü güç kazanmak olduğunu öne süren katılımcılar siyasal bir görüşün ya da düzenin propagandası bağlamında görüşlerini açıklamıştır;

Ekonomik bir kazanç ya da güç elde etmek için değil de var olan bir sistem olduğu ne kadar sistemleri bozup yerine başka bir sistem kursan da işlerin iyiye dönmeyeceğini göstermiş, bu da bir mesaj aslında. Yani bu dünyada nasıl geldiyse öyle devam et baştakilere itaat et gibi. İnsanın bilinçaltına bu duyguyu vermek de olabilir. (K2-K)

Bazı katılımcılar ise filmin temel güdüsünün siyasal bir propaganda yapmanın yanı sıra ekonomik kazanç elde etmek olduğunu vurgulamıştır;

Bir Amerikan filmi olan Hayvan Çiftliği halkının ve yöneticilerinin birçoğunun emperyalist olduğu bu ülkede halkın ve yöneticilerin dikkatini çekmek, takdir ve saygınlık kazanmak ve ayrıca para elde etmek için yazılmış olabilir.(K6-K)

Film komünizmi eleştirmek, kapitalizme güç kazandırmak için yapılmıştır.(K59-K)

Film ve kitap hakkında ön bilgiye sahip olan bir katılımcı ise filmin siyasal anlamda güç elde etmek üzere gizli servisler tarafından kullanılmasına dikkat çekmiştir;

CIA bu filmi almış ve kendi amaçları senaryosunu değiştirerek, sponsorluğunu yaparak yeniden değiştirmiş ve yayınlamıştır. Bu şekilde bu filmi insanlar arasında propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. (K55-E)

Sonuç

Bu çalışma Medya Okuryazarlığı dersi alan öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin medyanın beş temel ilkesine dayalı olarak Hayvan Çiftliği filminin çözümlenmesine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Medyada okunan, gözlenen ve işitilen her şeyin öncelikle kurgusal olduğunu fark etmeyi öneren medya okuryazarlığı, bu yönüyle medyanın içeriğinin doğal olmadığını ve değiştirilebileceğini vurgulamaktadır. Kurgusallığın ve kitle iletişim sürecinin farkına varmak, medya iletilerini analitik değerlendirmeye tabi tutmak ve verimli iletiler geliştirme yoluyla toplumsal katılımın sağlanması ise verili durumun değişimini vurgulamaktadır (Türkoğlu, 2006). Ulaşılan sonuçlar öğretmen adaylarının medyanın *Hayvan Çiftliği* (1999) filmini beş temel ilkesi bağlamında kendilerine özgü nitelikte çözümlediklerini göstermiştir. Heins ve Cho'nun (2003) vurguladığı üzere medya okuryazarı olmak kitle iletişim araçlarını 'okumak' için gerekli eleştirel düşünme becerilerine sahip olmak demektir. TV gösterileri, video oyunları ya da sinema filmlerinin edilgin bir tüketicisi olmaktan ve onlara yansız araçlar gibi bakmaktan çok öğrenciler öğrenmelidir ki medya 'gerçeklikleri' adrenalin üretmek, bir ürünü ya da sosyo-kültürel bir düşünceyi satmak üzere 'inşa edilmişlerdir', kurgulanmışlardır. Katılımcıların büyük kısmı da mesajın kurgulanmışlığını ifade ederken kurguda siyasal mesajların hayvanlar üzerinden verilmesine odaklanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları benzer bir şekilde söz konusu filmi içinde buldukları kültürel bağlamda yeniden üretmişlerdir. Medya mesajlarının içerisinde üretildiği bağlama ilişkin görüşlere bakıldığında katılımcıların önemli bir kısmının siyasal, estetik ve toplumsal koşulların ve kaygıların mesajın üretilmesini şekillendirdiğini düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda mesajın üretildiği ekonomik ve tarihsel koşullara dikkat çekilmiştir. Katılımcılar söz konusu medya mesajının siyasal düşünceye, filme ilişkin ön bilgiye, yaşa, kültüre, inançlara ve toplumsal koşullara dayalı olarak farklı algılanabileceğini düşünmektedirler. Yandell'in (2013) sınıf ortamında *Hayvan Çiftliği* üzerine okumalara dayalı etkinlikler bağlamında vurguladığı üzere medya mesajı üzerindeki okuma/izleme etkinlikleri algılama ya da anlama sorularına indirgenemeyecektir çünkü bu etkinlikler sırasında mesaj okurların ilgileri ve düşünceleri doğrultusunda yeniden üretilmiştir. Böylece

yeniden canlandırılan *Hayvan Çiftliği* sınıftaki toplumsal ilişkiler bir parçası haline gelmiştir. Katılımcılar, toplumsal ve kültürel arka planlarına dayalı olarak filme ilişkin oldukça farklı yorumlar ifade etmişlerdir.

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde hayvan çiftliği filminin medya mesajında gizlenmiş değer ve görüşler içermesine ilişkin belirtmiş oldukları görüşlerin filmde var olduğu düşünülen siyasi ya da etik mesajların öne çıkarıldığı görülmüştür. Katılımcılara göre film, güç kazanmak, ekonomik kazanç sağlamak ve belirli bir düşünceyi dayatmak amacıyla üretilmiştir. Celot'un (2010) vurguladığı üzere medya okuryazarlığının temel amaçlarından birisi eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesidir. Araştırma bulguları da bu doğrultuda katılımcıların medya okuryazarlığı dersinde yer alan bir medya mesajına yönelik olarak gerek içeriği betimleme gerek kendi toplumsal bağlamına uyarlama anlamında eleştirel bir yaklaşım geliştirebildiklerini göstermiştir. Bu noktada medya okuryazarlığı dersi için sınıf ortamına getirilecek medya mesajlarının niteliği de büyük önem taşımaktadır. *Hayvan Çiftliği* gibi örnekler bu açıdan oldukça yararlı olabilecektir. Eleştirel olarak medya mesajının değerlendirilmesine yönelik girişimler büyük ölçüde katılımcıların kültürel değerleri ve siyasi görüşleri tarafından da biçimlendirilmektedir. Bu bağlamda dikkate değer bir sonuç ise katılımcıların önemli bir kesiminin söz konusu filmde hayvanların kullanımına ilişkin olarak domuz karakterinin üzerinde durmasıdır. İslam dininde domuz eti yemenin yasaklanmış olmasından dolayı domuz karakterine karşı olumsuz bir tutum geliştiren söz konusu katılımcılar domuzların filmde kullanılmasının bir tür kültür ya da dini propaganda niteliği taşıdığını düşünmektedirler. Büyük bir olasılıkla Orwell'in ya da filmin yapımcı, yönetmen ya da senaristlerinin domuz karakteri yoluyla Hristiyanlık propagandası yapmak gibi kaygıları yoktur ve film bu tür kaygıların çok ötesinde toplumsal ve siyasal başka kaygılar taşımaktadır. Toker'in (2009) vurguladığı üzere domuz imgesi tarih boyunca Türkler açısından olumsuz bir algının konusu olmuştur. Bu bağlamda bazı katılımcıların domuzlara ilişkin söz konusu yorumlarının, kendi inançlarından kaynaklanan güçlü bir takım ön kabuller ya da ön yargılara sahip oldukları izlenimini doğurmaktadır. Gerçekte bu durumun kendisi de her hangi bir medya mesajının mesaja muhatap olanların kültürel arka planlarına, inançlarına vb. dayalı olarak nasıl farklı algılanabileceğini örneklendirdiği söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak medya okuryazarlığı alanında gelecekte yapılacak araştırmalar için bazı öneriler geliştirilebilir. Farklı medya mesajlarının farklı sınıf düzeylerinde medya ilkeleri temelinde anlaşılmasına yönelik nitel çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle filmdeki domuz karakterlerine ilişkin katılımcı yorumları medya mesajlarındaki

unsurların kültürel değerlere ve inançlara dayalı olarak nasıl farklı ve bağlamından uzak biçimlerde algılanabileceğine ilişkin çalışmalar yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu durum kültürel ve dinsel önyargıların medya mesajlarını anlamayı nasıl biçimlendirdiğine ilişkin çalışmaları da özendirilmektedir.

Kaynakça

- Celot,P. (2010). *Study on assessment criteria for media literacy levels*. Brussels: European Commission Directorate General Information Society and Media Media Literacy Unit
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2005). *The sage handbook of qualitative research*. (Third Edition) California: Sage Publications.
- Dolores, A.D.(2010). Voices from the field: Lights, camera, action: Using film and graphic novels to explore themes of power and social control in the high school english classroom. *The National Association for Media Literacy Education's Journal of Media Literacy Education* 1(2), 137-140
- European Commission (2007). *Media literacy: Do people really understand how to make the most of blogs, search engines or interactive TV?* <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1970&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (Erişim Tarihi: 02.06.2014).
- Heins, M.; Cho, C. (2003). *Media literacy: An alternative to censorship*. New York: Free Expression Policy Project
- Hesse-Biber,S.N. & Leavy, P. (2011). *The practice of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage Publications
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A plan of action*. Washington: The Aspen Institute
- Jolls, T., & Thoman, E. (2008). *MediaLitKit: Literacy for the 21st century, 2nd ed. Center for Media Literacy*. http://www.medialit.org/reading_room/article540.html (Erişim Tarihi: 02.06.2014).
- Leab, D.J. (2007). *Orwell subverted: The CIA and the filming of animal farm*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press.
- Lichtman, M. (2010). *Qualitative Research in Education: A user guide*. Los Angeles: Sage
- Moody, K. E. (2009). A constructivist approach to media literacy education: The role of the library. World Library and Information. *75th IFLA General Conference and Council, 23-27 August 2009, Milan, Italy*
- Pearce, R. (1998). Orwell, Tolstoy, and Animal Farm. *The Review of English Studies, New Series*, 49(193), 64-69
- Pekman, C. (2006). Avrupa Birliği'nde medya okuryazarlığı. *Medya Okuryazarlığı*. (Ed. N.Türkoğlu). İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
- Rodden, J. (2003). Appreciating Animal Farm in the new millennium. *Modern Age*, 45(1), 67-76

- Schwarz, G. (2001). Literacy expanded: The role of media literacy in teacher education. *Teacher Education Quarterly*, 28 (2), 111-119
- Stuckey, H.; Kring, K (2007). Critical media literacy and popular film: Experiences of teaching and learning in a graduate class. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 115, 25-33
- Swaim, S. (2002). Media literacy for middle level students: An important curriculum component. *Telemedium. The Journal of Media Literacy*, 48 (2), 6-7
- Toker Erdoğan, M. (2010). *Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında medya okuryazarlığının rolü*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Toker, İ. (2009). Renk simgeciliği ve din: Türk kültür yapısı içinde ak-kara renk karşıtlığı ve bu karşıtlığın modern Türk söylemindeki tezahürleri üzerine. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 50 (2), 93-112
- Türkoğlu, N. (2006). Okuryazarlıktan medya okuryazarlığına: Şifrelerin ortaklığını aramak. *Medya Okuryazarlığı*. (Ed. N.Türkoğlu). İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
- Vey, K.C. (2012). *Political propaganda in the media and animal farm*. http://charlotteteachers.org/wp-content/uploads/2013/03/kvey_unit_2012.pdf (Erişim Tarihi: 15.07.2014)
- Yandell, J. (2013). The social construction of meaning: reading Animal Farm in the classroom. *Literacy*, 47 (1), 50-55
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi

Extended Abstract

The Application of Five Principles of Media: Watching Animal Farm in the Classroom Conceptual Framework

Children and young people are growing up in a world where there are numerous options in the field of information and entertainment than ever before in the history of humanity. Parents, educators, media creators and politicians in ever increasing number are focused on the effects of media upon the young people. This situation has led to radical transformations in the educational processes as well. The education of young people in the 21st century goes beyond the traditional educational programs of the last 30-40 years. In this context, the meaning of the literacy concept has changed by expanding over time as well. Today the literacy is seen as a skill relating to the relations of the individuals with and interpreting their environment. This skill is based on understanding the messages or the media texts in a critical manner because the participation in the contemporary culture includes not only consuming the messages, but also creating and sharing them. As a result of these developments, the media literacy is in position of a basic skill which is required to be acquired in today's world (Hobbs, 2010; Schwarz, 2001: 112; Celot, 2010: 21; Swaim, 2002).

According to Schwarz (2001: 112), Aufderheide has made the best short definition of media literacy (1992). According to this definition, the media literacy is the capability of the citizens reaching, analysing, evaluating and generating knowledge in order to achieve specific outcomes. In this context, the media literacy covers a wide range of skills such as reading, writing, speaking, using a computer, and decoding related to visual and even musical presentation of information. Also, in the today's classrooms, successful approaches to media literacy may come up in many different forms. Many different texts are being used from mass communication, popular culture and digital media to develop the students' media literacy skills.

The students' being able to see the reflections of the class applications in their daily life and in the society in which they live is important. The use of media has the nature of helping students in this regard. While taking benefit of European film heritage is also recommended in the decision of the European Commission titled film heritage, also supporting and documentation of visual education, film studies and media literacy in all levels of education is asked for (Pekman, 2006: 20). Media literacy can make the students more sensitive in issues such as the propaganda methods in media, the stereotypes in literature-texts etc... The Orwell's literary work *Animal Farm*, in this context, can be chosen as a course topic in a classroom environment. Its book and movie versions can be compared and thoroughly examined (Schwarz, 2001: 113). Themes such as control over the power and people or the lack of control over the human nature are universal themes and George Orwell's 1984 or *Animal Farm*, is considered among the classics in this context (Dolores, 2010: 137). The *Animal Farm* is an excellent resource for teaching of use of the media for propaganda purposes in today's societies. Studies to be conducted on *Animal Farm* make students talented about discovering and questioning their own relations, identities and dynamics related to social classes in the context of unequal distribution and sharing of the power.(Vey, 2012; Yandell, 2013: 54).

Teacher candidate students' who take the course of Media Literacy applying their experiences on various media messages which they have acquired in this course is important in terms of both being able to analyse the course effectiveness and teacher candidate students being able to show up their media literacy skills in a dynamic process.. When it is considered that teacher candidates will try to have their students in future gained the media literacy skills in question, this importance can be better understood. Five basic principles of media can be utilized in order to reveal the media literacy skills.. The Five Key Questions developed on the basis of the five basic principles of media (Jolls & Thoman, 2008; Moody, 2009) (Author- fictionalized, Style, Audience, Content-message, Motive-purpose) if one can have practice proficiency in all the media experiences from watching the events around the world from live news, going page through a magazine ads, from surfing on the internet to sharing a movie with friends, that means that s/he has been successful in the media literacy. An individual who is media literacy should be able to analyse a message presented in the media by asking the five questions developed based on the five principles of the media. The main purpose of this study is to

assess the opinions of the teacher candidate students who take Media Literacy course regarding analysing of the movie *Animal Farm* based on the five basic principles of the media.

Method

The research was carried out in the framework of a phenomenology which is one of the qualitative research methods. A semi-structured interview which was prepared in the context of the Five Principles of Media form was used to collect data. The study group of the research was determined by criterion sampling method. In this direction, 111 students who are senior of Recep Tayyip Erdogan University and who took Media Literacy Course, participated in the study. After the movie *Animal Farm* was watched, the opinions of the students have been taken based on the interview form in question. Descriptive analysis method was used to analyse the data.

Findings and Discussion

This study was conducted with a purpose to assess the opinions of the teacher candidate students who take Media Literacy course with regard to the analysis of the movie *Animal Farm* based on the five basic principles of the media.

The media literacy which suggests realizing that everything read, observed and heard in the media is first of all fictional emphasizes that media content with this aspect is unnatural and can be changed. Becoming aware of the fictionalization and the mass communication process, subjecting the media messages to analytical evaluation and ensuring social participation through developing efficient messages emphasizes the change of the ascribed situation (Turkoglu, 2006). The results obtained showed that the teacher candidates analysed the movie *Animal Farm* (1999) through their distinctive qualities in the context of five fundamental principles of the media. Being a media literate as pointed out by Heins and Cho (2003), means to have the necessary critical thinking skills for 'reading' the mass communication media. The students have to learn that, the media 'realities' have been 'built' and fictionalized with the purpose to produce adrenaline, to sell a product or a socio-cultural idea rather than being a passive consumer of the TV shows, video games or movies and looking at them as neutral tools. While the great majority of the respondents expressed the fictionalization of the message, conveying of the political messages through animals in the fiction given has been focused. The respondents of the research have reproduced the said movie in a similar manner in the cultural context in which they live. When the opinions related to the context in which the media messages are being considered, it was concluded that the significant part of the respondents thought that the political, aesthetic, and social conditions and the concerns shaped the production of a message. At the same time the economic and the historical conditions that produced the message were remarked. The respondents think that the media message in question can be perceived differently based on the political thought, the foreknowledge about the movie, age, culture, beliefs and the social conditions. As Yandell (2013) emphasized in the context of activities based on reading the *Animal Farm* in the classroom environment, the reading / viewing activities on the media message might not be oversimplified to

perception or comprehension questions because the message was reproduced in accordance with the interests and the thoughts of the readers during these activities. Thus, the Animal Farm which has been revived became a part of the social relations in the classroom. The respondents have expressed quite different interpretations on the movie based on the social and cultural background.

When the answers of the respondents are analysed, it was seen that the opinions they have expressed to the effect that movie Animal Farm contains values and opinions hidden in the media message highlighted the political or ethical message considered being existing in the movie. According to the respondents, the movie was produced for the purpose of gaining power and to obtain economical gain and to impose a particular idea. As Celot (2010) has stressed, one of the main objectives of media literacy is to develop the critical thinking skills. The research findings demonstrated that the respondents were able to develop a critical approach in the meaning of both describing the content and adapting it to their social context towards the media message given in the media literacy course,. At this point, the characteristics of the media messages to be brought to the classroom environment for the media literacy course have great importance. Examples such as Animal Farm will be quite helpful in this respect. Attempts to critically evaluate the media messages have been shaped to a large extent by the cultural values and the political views of the respondents as well. A remarkable result in this context is focusing of the significant part of the respondents on the pig character in relation to use of the animals in the movie in question. The said respondents who exhibited a negative attitude towards the pig character because eating pork was forbidden in the religion of Islam think that the use of pigs in the movie constitutes a kind of a cultural or a religious propaganda. It is most likely that Orwell or the movie producers, director or screenwriters have no concerns like making propaganda of the Christianity through the pig character and the movie have other social and political concerns which are far beyond this kind of concerns. As Toker (2009) emphasized, the image of a pig has been subject of a negative perception for Turks throughout the history. In this context, the comments in question of some respondents concerning the pigs gave an impression that they had certain strong preliminary acceptances or prejudices caused by their own faith. Actually, it can be said that situation itself exemplifies how any media message can be perceived differently depending on the cultural background, beliefs etc. of the addressees who are addressees of the message.

Some suggestions may be developed for the researches to be made in the future in the field of media literacy based on the results of the research. Qualitative studies should be conducted towards understanding the different media messages based on the media principles at different levels of the classes. Particularly the respondents' comments on the pig character in the movie reveal the necessity of conducting studies on how the elements in the media messages could be perceived differently and unrelated to the context based on cultural values and beliefs. This situation, at the same time, also

encourages the studies on how the cultural and the religious prejudices shape the perception of the media messages.